

Co Zeppelin může dokázat a co ne.

Francie vyvinula první praktické říditelné vzducholodě, ale až do nedávna soustředila svoji energii hlavně na aeroplány s tím výsledkem, že v přítomné době se odhaduje, že má ve službě 500 až 1000 aeroplánů. Kromě toho jsou tyto aeroplány vzorů těch nejdokonalejších. Na druhé straně Německo uznává nebezpečí od této síly ve vzduchu a nemohoucí si jí opatřit, uznalo možnosti říditelné lodě a stěží podporovalo vývin lodí hraběte Zeppelina a majora von Parseala. Vynaloženo velké sumy a mnoho životů přišlo na zmar, ale odměna už přišla. Vojsko německé má teď skvělé loďstvo 25 vzducholodí těch nejdokonalejších. Současně Francie přivedla své loďstvo vzducholodí na osmáct a Německo má asi 200 vojenských aeroplánů s velkou zálohou občanskou.

Nastalo závodění o panství ve vzduchu mezi dvěma velmocemi, jejich hlavní města leží uvnitř poloměru činnosti vzducholodí jedno od druhého. V poslední době přidala se Anglie k závodění o sverlovost, ale patrně uznává, že je příliš pozdě na to, dohonit její soupeře na pevnině pouhým rozmnožením jednotek, vynaložila všechnu snahu na vývin vzduchové lodě dokonalejší než jsou nyníšší vzory. Cizozemské stroje byly hojně kupovány a postavena aerodynamická laboratoře a dílna na pokusní vzducholodě.

Říditelný operující ve výšce asi 5000 stop jest slušně bezpečný před palbou děl, není však příliš vysoko, aby evicový pozorovatel nemohl odhaliti pohyb velkého vojska na zemi, povšechné vlastnosti opevnění, počet a vzor lodí v přístavu mostů a železničních tratí. Říditelný může zastaviti své motory a letěti zvolna nad zemí, chce-li pozorovati. Aeroplán nemůže vykonávati takovou službu, leda by kroužil nad udanou rozlohou, čímž by zmenšil svoji zásobu paliva a budoucí užitečnost. Říditelný oproti aeroplánu jest vybaven bezdrátovým telegrafem k zasílání a přijímání depeší a může být v ustavičném spojení se svojí bází. Poloměr působnosti vzducholodí jest 1000—2000 mil. Na aeroplán nelze se spoolehouti na větší vzdálenost než 400 mil, když pozorovatel musí býtí vezen kromě cestujícího. Říditelný může ušetřiti palivo, nechá-li se nésti větrem, a jest dobře známo, že vyběřeli si vhodná výše nalezne se velmi často příznivý vítr, co zatím vítr u země jest protivný.

Však nejužitečnějším jest říditelný za noci. V přítomné době říditelný v noci může plouti blízko nad zemí bez nebezpečí, že bude střelena a může pozorovati rozsah a rozložení táborů.

K čistě obhládké službě vojsko může upotřebiti velikých říditelných pro daleké obhládky k objevení hlavních pohybů nepřítelů před skutečným setkáním. Ježto se dají přenášeti, hodí se dobře pro každou výpravu do vnitř nepřátelské země nebo v koloniích. Aeroplán upotřebilo by se k dopravě stábních důstojníků, k službě depešové a skautování uvnitř obvodu bitevního pole.

V případě obhládky, kde nepřítel má v držení velkou rozlohu okolního kraje, spojení s obhládkým vojskem lze zjednat říditelným postacítelem poloměru působení. Jeho let ve dne nebo dovnitř byl by maskován temnotou. Užívá říditelných v moderních válkách bude velice omezeno aeroplány nepřítel, které musejí býtí rychlejší a snaže do výše stoupající. Na druhé straně říditelný umístí několik strojových děl, a ježto tu mu pevnou plošinu pro děla, může mnohem lépe řídit palbu než aeroplán. V případě moderních armád kde možno se domnívati, že aeroplány je čtené a jejich lodivodové připraveni odvážiti se nebezpečí, není pochybnosti, že říditelné budou operovat hlavně za tmy nebo daleko od bojště. Velký říditelný unesiti může přes půl tuny pum nebo torpéd. Účinek pum vržených se shora nijak se nemůže

porovnat s oním střel z velikých děl, protože první před výbuch nutím nemohou proniknouti. To nejlepší co se od nich dá očekávati jest výbuch na povrchu a zapalovací účinek. Dlužno však také obrátiti ohled na morální účinek pouštění pum do nepřátelského tábora v noci. Zdá se býtí všeobecným náhledem, že užívání říditelných bude spíše ku obhládce než ku obranným operacím, ale že v některých případech ofensivní operace slibují vyhlídku na úspěch. Velký říditelný může posloužiti loďstvu jehož protivníci mají doky a lodní báse uvnitř poloměru činnosti takových vzducholodí.

Povšechně vzato, může se mít za to, ofensivní síla vzducholodí má málo účinku na bitevní lodě s obrněnými palubami. Pumy a torpéda vybuchou na povrchu takových palub, ale sotva nějakou část poškodí. Loď jest malým terčem ku třetí s výše 5000 stop, v jaké musí býtí za dne vzducholodí, má-li býtí před střelbou z děl bezpečna. Za noci vzducholodí může přeletěti nízké nad lodí, ale ve válece žádná válečná loď nenkáže svoje světla a nesvítili měsíce, má říditelný malou vyhlídku objeviti loď.

Zdá se, že hlavní funkce říditelného ve válece námořní jest doplňovati práci vyzvědačských křižácků a k obraně že zřídka budou volány.

Při pokusu projeti vodami, v nichž jsou položeny miny říditelný mohl by třeba řídit operaci proti minám. On také může děti výstrahu o přítomnosti podmorských člunů, a je-li třeba, mohl by zbaviti průjezd od těchto nebezpečných plavatel vržením pum na ně nebo blízko nich. Pro tuto službu může plouti říditelný ve velmi malé výšce, neboť nemusí se obávatí podmorského člunu, leda by tento plul na hladině.

Říditelné neudělají obrát v námořní válece, ale mohou v ní hráti důležitou úlohu, byť i jen úlohu pomocníka.

Když z Prahy odjížděli vojáci.

Je vlašná půlnoc. Vzduch po žhavém parnu denní se příjemně ochladil a nechce se ani jít domů, kde parno dosud trvá. Ulice jsou zahaleny ve tmu, jenom skrovně pouliční svítlny snaží se zaplašit tmou. A ku podivu, na ulicích jest neobyčejně na tuto pozdní hodinu lidí, ba stojí, čím více se blíží k vinohradské Palackého třídě, jíž ve hloučcích. Nemí to ostatně ani obyčejlé noční obecenstvo. Spatřiti skupinu starších žen — maminek, které se usadily na okraj chodníku a debatují. Samozřejmě o válece. Stojí zde s dlouhými dýmami v ústech mužští obyvatele celého domu a něžné pohlaví, které vzhledem na pozdní hodinu zůstalo doma, vyhlíží aspoň z okna. Na ulicích je lid, nejsou to obyčejlé noční chodci, lidé, vracějící se domů teprve, když jest zavřena poslední hospoda a poslední kavárna. Všude se hovoří oživěně, ale bez obyčejlé lehkovárnosti nočních hovorů. Tu a tam čekají tiše plačou a jsou těsně ostatními. Počíná chápát. Půjde vojsko na nádraží, pražští záložníci!

A již zavřeti z dalky ostrým hlasem polnice známou notou, která se lidově zpívá: "Pojďte, vojáci, pojďte spat. . . . Ústí ulice se zatím, je viděti, že prý vod tahne nejen celou šíř ulice, ale i přes chodníky. Pozdravné výkřiky se stále větší zřetelností rozrážejí vzduch, jest slyšeti nepřetržitě volat: "Na zdar! Na zdar!" Průvod vojáků z vršovického kasárna se zatím přiblížil. V čele jde vyšší důstojník se stříbrným prýmkem na výložkách, za ním ve čtyřstupu vojáci. Ale kolem čtyřstupu navěšují se hrozny lidí, kteří spěchají spolu pádným vojenským krokem. Jdou tu matky a oteové, manželky, nevěsty a milenky, jdou bratři a sestry, a konečně jdou i soucitní známí. Vlna sedivých stejnookrých takřka mizí pod tímto průvodem, plným účasti. Tu jde starý voják žena-manželka drží se ho za rameno. Tu v následujícím

čtyřstupu jde jiný, mladší, a jde ozbrojen: Pušku mu nese jeho milá. A žen ozbrojených puškami je viděti více. Na chodních kupí se lidé, mávají šátky a do noci nese se hlasitě a častí plně volávání na rozloučenou, takže všechna okna po celé šíři třídy se rozespali lidé, aby se také připojili k těm loučícím se. Prapor jde kolem policejního komisařství, z něhož strážníci vyhnou se na ulici. A ze řady vyskakuje voják-stražník a loučí se: "Na zdar, hoší!" "Na zdar, Frantiku!" odpovídají mu, a každý spěchá potřásti mu rukou.

Čtyřstupu za čtyřstupu přechází a všichni ti vojáci jsou zřejmě přemoženi touto účastí, kterou jim Praha připravila i v pozdní noční hodině. Maminka, na chodníku stojící, poznala svého syna a rozběhne se, pokud jí nohy stačí, k němu. Naposledy se obejmu, ale dlouho stará žena nevydrží rychlý krok průvodu a plače nad svou starobou, stále více se spožďuje, až jí syn zmizí úplně. Prapor zachází. Loučení je u konce. Ale jen část lidí se rozchází, protože za nějakou dobu, ve dvě hodiny v noci, půjde další prapor.

Dojemné chvíle zažila matička Praha při loučení s vojáky, nejdojemnější, když odcházeli pražské děti a pražští tatíci. Vojáci, dojeti, ve vlaku zpívají si pak znovu a znovu: "Když jsme opouštěli Prahu, tu naši matičku. . . ." a na vozech vlaku psali velkými písmy: "S bohem, ty naše matičko Praho!"

Podkopy čili miny.

Už za starých dob užíváno při obléhání podzemních chodeb, aby podkopáním pevnosti z ní se zřídily. Podkopů naplněných střelným prachem užíváno koncem století 15.; mnoho jich užívali Turci při útocích i obléhání měst (u Vídně 1683). Vauban, tvůrce metodického útoku na pevnosti, jehož zásady podržely téměř dvě století platnosti, dal popad r. 1679 ke zřízení setiny měřurá, s nímž konal důkladné pokusy, jejichž výsledky byly podkladem pro jeho "nauku o minách."

Do nedávna se soudilo, že min možno použiti jen v pevnosti výšce; avšak při stoupající účinnosti střelby nebyli ochotni je vysoko leviti. Avšak vydatně používání jich v boji o Port Arthur a o opevněné posíle v rusko-japonské válce ukázalo, že mínění toto jest mylné.

Podkopem jmenujeme chodbu pod zemí před hranbou nebo pevností, na jejímž konci, zařízeném pokud možná blízko pod místem, kudy útočící vojsko nuceo jest projíti v nejhustším zástupu, se klade náboj ze střelného prachu, dynamitu nebo jiné traskaviny, aby výbuchem vyhodil do povětří část země a s ní i útočníky, kteří se na ní nacházejí. Nejužitečnější bývá podkop čili mina položena pod překážkami proti blížící se nepřáteli, jako pod zásekami, které nutí nepřítel na místě onom děle prodávati.

V pevnosti válece klade podkopy obhláje, zejména před daleko vystupujícími částmi fronty, aby působil protiví akcím útočnickým. Náboje traskaviny se tu kladou do chodeb podkopních, které už v opevněních jsou provedeny a po případě se ještě rozšiřují, nebo do galerií (podkopových systémů, z nichž zvláštním naslonchacími chodbami se vyšetřují práce, které podniká v půdě nepřítel. Dobyvatel se totiž snaží prokopati se pod zemí k podkopu obrannému proti-podkopem čili kontraminou, to jest podzemní chodbou, pokud možná přímo k místům, kde v podkopech obranných umístěn jest náboj, aby tento buď vybral nebo vodou zalil, nebo jinak poškodil. Protikop jest práci velmi nesnadnou, poněvadž jest nesnadno stanovit místo, kde leží náboje obranné, a ovšem i nebezpečnou.

Také se v území před opevněním kladou jednoduché podkopy (naplněné kamením), které Francouzové jmenují fougade nebo fugas-

se; ty se kladou zpravidla ve skulinách. Zapálení miny se děje elektrickým vedením z bezpečných pozorovacích stanovist, nebo jest samočinné při t. zv. dotekových minách, kde nepřátelské vojsko jdou, tlakem kročeju způsobí náraz zápalky nebo tímto tlakem způsobí kontakt v elektrickém vedení, umístěním blízko u země.

Co jsou miny? Jsou to náboje traskaviny, umístěné v zemi, ve zdivu, skalách nebo pod vodou, jejich výbuchy ničí okolí. Při zenušných minách jest obyčejně nutno založiti stoly, vedoucí ke komoře, kde umístěna jest sama mina. Stoly v půdě, která není dostatečně pevná, musejí býtí vybedněny dřívím, při trvalých podkopech pak vyzděny. Mosty, tunely a jiné důležité stavby, které nemají sloužiti nepříteli, vnikne-li do země, zásadně už při stavbě dostávají výklenky pro miny.

Komora miny i chodby k ní se vyplní úplně nebo z části kamením, dřevem, hlínou, dřívím a podobně zádí. Volně ležící náboje se pevně přitlačí na předmět, který má býtí vyhozen do povětří nasypanou zemí, pylti s pískem atd.

Tím se má zabrániti t. zv. vyfouknutí miny čili působení v jiném směru než bylo zamýšleno.

Okreše, v němž uzavřený náboj traskaviny působí, má přibližně tvar koule; nejkratší linie odporu jest vzdálenost náboje od nejbližší dutiny resp. od povrchu; sahá-li působnost miny až na povrch, mluvíme o nálevkovité mině.

Důležitý jsou poloměr nálevky a poloměr explose, výbušná čára (vzdálenost středu náboje od každého bodu odvodu nálevky). Obyčejnými podkopy nazýváme ty, jejichž nálevka má průměr stejný s nejkratší čarou odporu a při nichž dva protilehlé explosivní poloměry tvoří pravý úhel.

Velmi nabítnými podkopy jsou ty, v nichž poloměr nálevky jest větší než nejkratší linie odporu a protilehlé poloměry explosivní tvoří tupý úhel. Slabě nabítné miny pak jsou ty, kde poloměr nálevky jest menší než nejkratší čára odporu a zmíněné dva poloměry svírají ostrý úhel.

Ještě větší úlohu hrají miny ve válece námořní, kde se jich užívá k hájení pobřeží, vstupu do přístavů, ústí řek atd. Zakládají se obyčejně pod dostřelem pobřežních pevností, aby nepřítel je nemohl leviti a ničiti. Baterie pro hájení min jsou ted' pobřežní nebo plošové. Kladejí min děje se obyčejně zvláštní kombinací, aby nepřítel nemohl proniknouti systém jeho a nevěděl, že na tom neb onom místě může nastati výbuch. Klíč k této kombinaci má pouze velit námořní pevnosti a nejvyšší důstojník pobřežní obrany. Nepřátelská loď nemůže proniknouti se obvod min, neboť přiblíží-li se k mině nebo vpluje-li dokonce na ni, utrpí výbuchem jistou pohromu. Kladejí min je mnohem lacinější nežli kladejí podkopů podzemních a může býtí provedeno snadno kdekoli. Při tom jest asi desetkrát vydatnější než účinek i výborné dělostřelby.

Miny mají trojí význam:

1. Loď, jež na miny vjedou, bývají zničeny úplně.
2. Loď zdržují postup nepřítelův.
3. Působí účinkem morálním tím, že nepřítel nevychází z obav, aby nevjel na miny, nebý vyhozen nebo potopen.

Podmořské miny jsou kovové nádoby, jež ke dnu mořskému přikotveny bývají řetězy, tak aby se vznášely 2—3 m. pod hladinou mořskou. Vzdálenost dvou sousedních min téže řady nepřevyšuje 20 m, a miny jsou podle zvláštní, zrušené kombinace kladeny tak, aby přístav byl většim lodím uzavřen. Dle toho, jak výbuch vzniká, rozoznáváme miny dotekové čili nárazní a miny pozorované čili galvanické. Mina doteková jest podobná srdečovitě a vybuchne samočinně pomocí zvláštní elektrické zápalky, jejichž má mina až pět. Narazí-li na ni loď nebo jiný tvrdý předmět, vyběhly se nárazem kulíčka, takže se dotkne desky nad ní uložené, spojí se elektrický

proud a zápalka uložená v suché a vlhké střelné bavně se vznítí a způsobí výbuch. Nebo se nárazem urazí tenká rourka, kterou vniká pak voda do oddílu naplněného kalielem, jehož spojení s vodou uvádějí se zápalné látky do explose.

Miny pozorované bývají podoby kulovité a vznášejí se mnohem hlouběji pod hladinou než miny dotekové. Výbuch způsobuje se z pozemní pozorovací stanice elektrickým proudem ve chvíli, kdy octne se loď nad minou nebo blízko ní. Dráty vbihají do vody, jež znázorňuje rozdělení min a pouhé stisknutí knoflíku stačí, aby kterákoliv mina rázem se vznála. Za mlhavého počasí a za noci je pozorování min dosti nesnadné, krom toho mohou pozorovací stanice býti nepřítelům také zničeny. Proto užívá se často min kombinovaných, pozorovaných i dotekových, ale tak zřízených, že možno je pomocí lana vnutého kolem kladky upevněné na dně potopiti tak hluboko, aby je loď přepula bez závad. Za nepřátelského útoku popustí se lano, miny vznosou se výše a přístav je zase uzavřen.

Dalším druhem min jsou tak zvané plovoucí miny, které tvoří přechod od vlastních min k torpédům. Jmčno jejich už naznačuje jejich povahu. Upotřebení jejich bývá však často nebezpečno i loďstvu, jež je vyhodilo, jako bývají miny, které se utrhly a volně plují v moři, nebezpečné pro přístav i loďstvo, k jejichž ochraně jich bylo použito.

Poláci v nynější historické chvíli.

Historické nynější události zastaly Poláky nepřipraveny. O tom svědčí polemiky v polských listech haličských. Všechny sice volají po rovnosti v národě polském, ale cesty zůstávají přece jen rozličné.

Čeští čtenáři četli politický projev "Kola Polského" o přehylnosti Poláků k Rakousku, dále revoluční projev stran pro neodvislost Polky, vybízející veškeré Poláky proti Rusku. Tyto strany zří dily svůj zvláštní akční výbor v čele se sociálními demokraty pod názvem "Komisja Tymczasowa Zjednoczonych stroniectw nie podleglosciowych." Na proti tomu strany občanské a nacionální utvořily ve Lvově "Centrlny Komite Narodowy" do něhož vstoupily do sud tyto organizace: Rada národní, Svazek národních organizací, Sokol, Družiny Bartošovy, strany: lidová, národně-demokratická, křesť. sociální, měšťanská, centrum a automobilistů. Tak zv. "národní vláda" ve Varšavě a její podružné organizace v král. Polském pěstují styky s "Central. Kom. Narodowym," který usiluje státi se ústředním všech snah polského národa v nynější situaci.

Jak vidno, rozcházejí se Poláci na tábor radikální a takový, který má níbě vyčkávatí dalšího rozvoje po něm, tedy na tábor reálních politiků.

V "Kurjeru Lwowskim" z 9. srpna usilují žijící dosud účastníci polského povstání z r. 1863: Wojciech Biechonski, prof. Leon Syroczynski, inž. Ignacy Drewnoski, Izidor Karlsbad a Teofil Mermuievicz pohnotit ke sloučení se v organizaci jedinou. Právě ve svém projevu "Rozdělení národních organizací polských ve dvě skupiny považujeme za stanoviska národních zájmů za těžký blud, za neštěstí."

"Glos Narodu" v Krakově uvedl dne 8. srpna apel ke "Kolu Polskému", v němž dokazuje, že centrálním národním komitětem má být "Kolo Polskie" a praví, že zřízení "Centrálního komitětu národního" není sice aktem namířeným proti "Kolu Polskému," že však má za úcel donutiti "Kolo Polskie" k činnosti aktivní v nynější době. Na druhé straně považuje "Glos Narodu" za samozřejmé, že předseda "Kola Polského" posl. dr. Leo, má být povolán do "Centrálního komitětu národního". Dosud se to nestalo.

Tyto ukázky stačí, aby si český čtenář učinil představu o nynější politické psychologii Poláků.

DWIGHT, NEBR.

Čtenáři redakce a rozmlil čtenáři též i spanilí čtenáři! Přijměte můj srdečný pozdrav a mojí hlubokou poklonu s kterou přicházím zas do tý naší Ozevnyky abych vám pověděl jak se nám vedlo ten celý čas a proč jsem k vám tak dlouho nepřišel. Předně jsem nemněl dříve dosti času a za druhé musím říct, že jsem si přivzjal na vzdělávání celé Buttler County a tak si může každý myslet, že byl luft a při tom i taky pilno. Ale to víte, sám jsem nepracoval, neb jsem při sobě měl deset pomocníků. Pepík jim jenom dával rozkaz jak mají pracovat a proto taky to dobře dopadlo. Obzvlášť s mládecním, neb obilíčko pěkně teklo; od 12 do 25 bušů po akru a ovisek průměrně po 60 bušech po akru. Tak si moji pomocníci hezky vidělali, neb jsem jim platil denně 2 dollary 50ct. a taky 4 dollary. To se platilo podle práce, ale vyplaceno nemají,neb níčky ještě mu seji sestohovat s 30 akry prerijové seno a pak bude výplata. Pepík je ale chudák, neb přišel dne 24. m. m. o krávu a pak zas dne 1. t. m. ho kopl dñů do kolena a tak kulhá, a to nebylo dost, ještě ke všemu dne 4. t. m. pořezal si mu kůň celou zadní nohu, a tak co se nadřel a napotil na těch pár centů, nyní aby je vyveval lékařům. A víte co mě Pepík řekl! — že když zdechla kráva ať zdechne tele taky a co prý je zebračků o jednu veš, když jich má dost. Nyní něco jiného a d důležitého.

Dne 7. srpna jsme mlátili u p. Aloise Hájka oves a p. Hájek mñel už nachystaný meloun s obručema pro posilu, a kdo měl tu největší sílu, jak p. Hájek sám, neb si sám stohoval slámu a co měl šlapat nohama, tak šlapal hlavou, pak se vymuloval, že měl v nohách reumatismus, a ten že se mu vrazil do hlavy, tak stohování musej nechat až mu ten reumatismus druhý den vyšel, pak to šlo. Pane Hájek, já mám taky reumatis v koleně a ne-jedl jsem žádný meloun.

Ale, Lojzík ten je umelec jako kdysi, tulin ve zních vlezl on si na slámu, by se tam produktoval tím jeho kamarádům. Ten náš Lojzík všecko svede, i šlapat slámu pohlavě a to velmi pěkně, co z nás žádné nedovede.

Dobře Pepík říká: Člověče, když máš největší neštěstí, o posměch se nestarej! — a taky je tomu tak.

Tak, a ted' bych vlastně měl přestat, aby mě ten známý košík — atd., — ale všechno mobilisuje, snad i ty redaktorské koše mají mo bilisaci a táhnou už někam, kam patří.

Do kuchyně se ovšem ani nepodívám, neb jak vidím, že ani jedna hospodynka můj recept nezkusila. Noje chyba to není, já už ty vaříčka nevyhazuju, ale znamenitě si na nich pochutnávám. Taky vám musím zdělit, že jsem dne (?) srpna dostal psaní z Fergus Co. Montana od mého kamaráda, jenž chudák bečlalí, a tak v psaní stálo, že jestli prý už jsem někdy jedl uzené nožičky od almary, prý slyšel, že jsou znamenité; ale já neměskal a urazil všechny čtyry nožičky od staré jamary a poslal jsem mu je, aby si je uhladil. Do-sud mi ani nepoděkoval; on krobil, Ted' ale dost, co pak takový starý karafiát by ještě měl psát; no to víte, jak to ti bečláci umí, neb jeden píše, že už má ženušku. — Bůh ho potěš! druhý píše, že dostal od dívky růžičku — a konec, už je po nich, žádný ani muk! — Všecka sláva, polní tráva! — Eva je Eva, ale on prý není Adam, že mu schází ještě madam. Taky něco o počasí, právě dnes je svátek Den práce, a tak prý jen se leje, neb je toho potřeba na orání. Někdy to půjde fun flek a tak já taky už jdu. S pozdravem na etěnou redakci a všechny čtenář t. l. jdu do Evropské války a až to vše poválim, tak přijdu za mezi vás. S úctou se vám poroučí, váš

Věrný Pepík.

Zdaliž chcete se dodělati úspěchu, zkuste oznamování v tomto listě! Vyplatí se to!